אינהאַלט

י. ל. פרץ. דער דיכטער, דאָס בוך און לעזער 7

ל. שאַפּירא. אום האַלבע נאַכט... (געדיכט) 15

מ. ברכהן. קום! די זון איז שוין פאַרגאַנגען 16

ב. רובשטיין. צו דער שפּראַך-פראַגע... 19

מ. ברכהן. . . . געדיכט 38

הערשעלע. משה ווינגער (געדיכט) 39

נסתר. אַ טאָג-ביכעל פון אַ פערפיהרער 45

פרץ הירשביין. פון מיין אַלבאָם 58

ד"ר א. מוקדוני. גאָרדין און די יודישע בינע 63

י. י. טרונק. פון ים 81

אפרים קאַגאַנאָווסקי. מירעל (נאָוועלע) 87

ש. גאָרעליק. וואָרו ראָדענבאַך 99

י. מייזעל. דער ראָפּס-שמיר 109

מ. ברכהן. וואו דו ביזט (געדיכט) 121

אלא האַנסואָן. דאָס יונגע פּאָר 123

הערשעלע. צו תשליך (געדיכט) 129

צ. הירשקאַן. צוויי וועלטען (ערצעהלונג) 133

אַ טאָג-ביכעל פון אַ פערפיהרער

סוף מערץ.

וואָס איז דאָס? וויפיעל מאָל איך לייען, אַז אַ יונגען מענשען גיט זיך זיין ליעבע נישט איין; אַז אַ יונגער מאַן מאַכט אַ פאָרשלאַג און דער צווייטער צד, די זי, מיט אַ גלייכגילטיגען און קאַלטען שמייכעל שטויסט איהם אָב, און זיין ציטערדיגע האַנד בלייבט אין דער לופטען נאַריש און קאַלט הענגען; — פאַרוואָס גלויבט זיך מיר דאָס קיינמאָל נישט? איך טראַכט מיר כסדר: אַך, טויגעניכטסען, וואוהין שטופט איהר זיך? איהר וועט דאָך גאָרנישט מאַכען.

און, באמת, וויפיעל מאָל איך בין וואָס „מין" בייגעווען און קיין איין מאָל, קיין איין-און-איינציג מאָל נישט געהן ערפאָלג. און נאָך וואָס פאַר ערפאָלג: געקומען, אַ קוק געטהון — איינגענומען. כ'האָב פיינט אַ סך שהיות מאַכען: עטליכע ווייכע, שמייכלענדיגע און צוזאָגענדיגע ווינקען, אַ פאָר פערשעמטע, פערשטעלטע ליעבע-שמייכלען, אַ דריק די האַנד עטוואָס שטאַרקער, ווי געוועהנליך, — פערטשעפעט...

אַזוי איז כסדר, אַזוי וועט, אויפ'ן שטייגער, זיין אויך דאָס מאָל...

אָנהויב אַפּריל.

כ'האָב אין אָנהויב ווינטער נאָך זיך מיט איהר בעקענט, נור מאַלע וואָס מען בעקענט זיך. איך האָב זי גאָר דאַן נישט בעמערקט (ס'טהוט מיר טאַקי באַנג); ערשט די לעצטע צייט האָב איך זיך מיט איהר נעהנטער בעקענט און — דערזעהן: וואָס פאַר אַ שענהייט! וואָס פאַר אַן'אַיידעלע, ווייסע און זויבערע הויט אויף איהר!.. זי מוז ביי איידעלע עלטערן אויסגעוואַקסען אין שטעהן און צו אַ אַנשטענדיגער און יחוס-פאַמיליע געהערען. מען זעהט: עפעס נישט קיין געוועהנליכס — ריין און איידעל. זי דאַרף נאָך דערצו אַ בת-זקונים'ל זיין (אַזוי וויל איך...) אַך, וואָסערע ווייכקייט און בוינינקייט פון אַ קערפער, און ווי יונג-שטאָלץ און זאַפטיג-שטייף ער איז! ס'איז קיין קערפער — ס'אַ פידעל!

end of March → end of July
4 months

demonic sex; only the longing has a transcendent effect

Virginal beauty

O

= music

כ׳האָב דעם ערשטען מאַניעווער געמאַכט: כ׳האָב זיך שמײכלענדיג און ליעב מיט איהרע אויגען בעגעגענט. וויפיעל כשר׳ע און רײַנע בלויקײַט איז אין זײַ פאַרהאַן, וויפיעל קינדערשעס נישט־ווייסען, נאַנצקײַט און כשרות!.. העגטעלעך בײַ איהר — אין זײַ אַלײן צו פערליעבען זיך: אַזוינע חײַסינקע און וויבערע; פינגערלעך — נאָר אויף האַרפּעס ערצויגען, — און, איבער אַלץ, יונג... אַך, ווי יונג זי איז!.. אויף מײַן וואָרט, כ׳וואָלט נאָך הײַנט איהרע העגטלעך געקושט, ווען נישט איהרע חבר׳טעס, וואָס זענען מיט איהר געווען און מיר געשטערט... טאָמער ווײַסטו וואָס פאַר אַ רוח דאַרף זײַ?...

music

10-טען אַפּריל.

זי וואוינט טאַקי נעבען מיר — גוט! זי איז פרײַ: מען לאָזט זי געהן, וואוהין זי וויל, מען קוקט איהר נישט נאָך — נאָך בעסער! כ׳האָב איהר פאָרגעלעגט צו מיר אַרײַנקומען, ווען נאָר ס׳וועט זיך איהר פערגלוסטען. זי האָט צוגעזאָגט... בשעת־מעשה, דאַכט מיר, אַ ביסעלע רויט געוואָרען — פון אַלע אַנטיקען: ס׳געהט!..

11-טען אַפּריל.

ליובינקע מײַנע! פאַרוואָס קומסטו נישט? איך גאַר זיך דיך אַזוי צו זעהן... דיך אַרומנעהמען, אין די ליפּלעך דײַנע קושען, קושען...

12-טען אַפּריל.

פאַרוואָס קומסטו נישט? איך געה אויס... מײַן טײַערע! איך קוש דײַן געשטאַלט אין מײַן פאַנטאַזיע אפילו.

13-טען אַפּריל.

הײַנט געווען. זי וועט אויך מאָרגען זײַן. איך האָב זי געבעטען און זי האָט מיר צוגעזאָגט עפּעס אין אַנדענקען צו ברײַנגען.

זי האָט איהר האַנד אויפ׳ן טיש אַרויפגעלעגט און געהאַלטען. ס׳האָט זיך מיר אין די אויגען עפּעס בלאָה׳ס געוואָרפען. ס׳איז אַ בלוי פינגערל, טראָגט עס אויפ׳ן פינגער, וואָס פאַר׳ן מינדסטען. איהר ווײַס־קלאָרער פינגער מיט׳ן בלויען פינגערל — אַך, גאָט מײַנער, ווי שען דאָס געהט איהר! איך האָב די אויגען נישט אָבריסען געקענט...

יאָ, זי וועט מאָרגען זײַן, וואָס־זשע טהוט מען אַצינד? זינגען,

שפּרינגען? הנני — איך בין אָנגעברײַט: האָפּ, האָפּ, האָפּ!..

15-טען אַפּריל.

זי האָט מיר אין אַנדענקען אַ בילדעל געשענקט: „ליעבער פרײַנד" רופט זי מיך אין איהר אויפשריפט אָן. „ליעבער פרײַנד"? — טײַערינקע!...

אָט וואָס אויפ׳ן בילדעל: — אַ בלויער פאָן; בלויער, פרישער הימעל; בלויע רײַנע לופט, בלויער, פרישער ים. אַ ליעב־שען שיפעלע האַלט אין מיטען געהן. ס׳שווימט און טיקט זיך אַרויף־אַראָב, אַרויף־אַראָב... האָט אַ ווינטעלע דאָס ווײַסע, קלאָרע און זייבערע זעגעלע אָנגעבלאָזען און טראָגט דאָס שיפעלע אַהין, אַהין, העט־ווײַט, העט־ווײַט, וואו קוים־קוים מיט׳ן אויג צו דערזעהן, זעהען זיך די ברעגעס אָן. פויגעלעך אײַנציגווײַז בײַ און אַרום, שוועבען, טיקען זיך און פערשײַט און הפקר׳ליך שלינגען, פרעהען זיך מיט דער לופט, דער פרישער, וואָס צווישען שפּיגעל־ים און הימעל־פרײַד. און דאָס ווינטעל אויף דעם זעגעלע וועהט, שטיל און ווייך, ווייך און שטיל און טרײַבט עס אַהין, אַהין, העט־ווײַט, העט־ווײַט. — ליובינקע, וואוהין שטרעבט און געהט דאָס שיפעלע? טײַערינקע, וואוהין וועהט דאָס ווינטעלע? איך ווייס, איך ווייס!..

allegorical picture of a boat

20-טען אַפּריל.

ס׳האָט שוין הײַנט אין דרויסען מיט זומער געשמעקט. קינדערלעך אויף די פריזבעס זיצען שוין און גיגען דער זון שפּיעלען זיך. גרויסע, שווערע, נור ווײַכע און מיעדע וואָלקענס אויפ׳ן הימעל ליעגען און ריהרען זיך נישט. די לופט איז וואַרים, שווערליך און שטעהט, בעוועגט זיך נישט. ווען־נישט־ווען שוין אַ פויגעל־קול׳כעל הערט זיך. די בוימער האָבען זיך שוין פונ׳ם ווינטער בעפרײַט, נור דאָך קײַן זומער־לײַב אויף זיך נישט גענומען, און זײַערע טרוקענע הענד, דאַרע און לאַנגע פינגער זענען צו אַלע זײַטען אויסגעשטרעקט, ווי זײַ זאָלען בײַ זײַ אָנשמעקען און אָנפרעגען, צי איז נישט אפשר עמיצען פון זײַ הײַנטיגען זומער בעשערט אָנ׳עקר צו זײַן...

איך ווייס נישט: איך בין נאָך אַזוי יונג, דאָך אַז ס׳קומט כסדר אין דער צײַט — ערב זומער אָדער ווינטער — פיהל איך דאַמאָלס איבער אַזוינס, וואָס נאָר אַ אַלטער, נאָר גאָר אַ אַלטער דאַרף איבערפיהלען. עפּעס אַ מין סך־הכל־פאַסיקעל פיהר איך דאַמאָלס אונטער מײַן ביזהעריגען לעבען אונטער, און עפּעס ווערט מיר אַזוי טרויעריג, אַזוי טרויעריג... עפּעס האָב איך

רחמנות אויף מײַנע יונגע, יונגע יאָהרען, נאָר אַזוי ווי אויף יונגע פערשמאַרבענע ברידערלעך: — אַזוי יונג און שוין נישטאָ . . . און ווערלען זיך שוין קײנמאָל, קײנמאָל נישט אומקעהרען! . .

מיט אַזאַ געפיהל בין איך הײַנט פאַרנאַכט געזעסען בײַ זיך אין צימער. שווער און מיד האָבען זיך מיר הענד און פיס אַבגעלאָזען. כ'האָב זיי גאָר, דאַכט מיר, נישט געפיהלט און כמעט ווי פערגעסען. כ'האָב צוריק דעם קאָפּ אויפ'ן אָנלעהן פון בענקעל שווער אַראָבגעלאָזט . . . כ'האָב שווער און מיד געאָטעמט. מײַן גאַנצער גוף האָט זיך פערגעסען, זיך אָבגעלאָזט, ווי אײַנגעשלאָפען און ווי נישט צו מיר געהערט. נאָר דאָס האַרץ מײַנס האָט זיך נאָך געדענקט, נאָך געוואַכט און אַלע מאָל געהויבען זיך, געהויבען און שווער געפיהלט.

שטיל איז געווען און טונקעל. און ס'איז אַלע מאָל שטילער און טונקעלער געוואָרען. טײַבעלש-שטיל און פערטראַכט-בין-השמשות'דיג איז די לופט אין מײַן צימער געווען, מײַן קאָפּ האָט שוואַך, אָבגעלאָזען איבערן אָנלעהן פון בענקעל ווי פרעמד און איבריג שוין אַראָבגעהאָנגען!

שטיל האָט מײַן האַרץ מיך אײַנגעוויגט און מײַנע אויגען האָבען זיך מיר געשלאָסען. און ס'האָט זיך מיר געוואָלט און ס'האָט זיך מיר געדאַכט, אַז זי אויף מײַנע הענד זיצט, זי האָט שטיל איהר האַרץ צו מײַנעם צוגעטוליעט, שטיל איהר פנים צו מײַנעם, האָט אויך שטיל און ליבענדיג די אויגען געשלאָסען, און שטיל-שטיל מיט איהרע ליפּען — ניין, מיט דעם אָטעם, מיט דעם וואַרים ליבען אָטעם איהרען — מײַנע ליפּען זוכען אָנגעהויבען: עטוואָס צו און אָב, צו און אָב, צוגעריהרט — נישט צוגעריהרט, פון אויבען נאָר, מיט אָטעם נאָר, מיט ליבע און ווערטאָג— אָט-אָט . . . אָט שליסען זיי זיך און פלוצים . . . האָט עמיצער בײַ מיר אין דער גלעזערנער טיר אָנגעקלאַפּט. כ'האָב די אויגען געעפענט, אין דער פינסטער זיך אַרומגעקוקט און זיך אײַנהערען אָנגעהויבען. ס'האָט זיך מיר געדאַכט, כ'האָב געחלומ'ט: דאָס האָט מען אַמאָל, ערגיץ אַנדערש אַנדערש געקלאַפּט . . . שטיל, גרינג מיט אַ אײַדעלען-אײַדעלען פינגער, ווי אַ מיעד טײַבעלע, וואָס מיעד פון דער הויך האָט זיך אַראָבגעלאָזט און צו אַ טאַפּעל צו, — האָט עמיצער נאָך אַמאָל בײַ מיר אין דער טיר אָנגעקלאַפּט . . . ס'האָט מיר דאָס האַרץ „ס'איז זי!"—אַ זאָג געטהון . . . יאָ, דאָס איז זי געווען. שטיל, אָהן ווערטער, אין דער פינסטער איז זי אַרײַנגעגאַנגען און שטיל זיך אַוועקגעזעצט . . . די נאַכט איז אָנגעפאַלען. שטיל האָט זי אונז אַרומגענומען און מיט שטילע טריט אַרום אונז געגאַן

אָנגעהויבען. שטילער איז זיך די צײַט נעגאַנגען. שטילער ווי געוועהנליך האָבען מיר צווישען זיך גערעדט — ניין, נישט גערעדט (כ'געדענק נישט, וואָס און פון וואָס), אין די אויגען זיך געקוקט און, דאַכט זיך, זיך נישט געזעהן, עפּעס נעמײַנט און, דאַכט זיך, אַרויסגערעדט, נור וואָס — נישט געוואוסט האָב איך און נישט געוואוסט האָט זי . . .

שטיל זענען מיר זיך צוגאַנגען: כ'האָב זי דורך דעם פינסטערען קאָרידאָר אַרויסבעגלייט, איהר די טיר געעפענט, בײַ איהר די האַנד אויף געזעגענען זיך גענומען . . . האַנד אין האַנד זענען מיר אַ ווײַלע אײַנס נעבען אַנדערן געשטאַנען — נאָהענט, נאָהענט . . . די אַנדערע האַנד האָט זיך שטיל און ווי פון זיך עטוואָס אויפגעהויבען, ווי זי האָט אויף איהר אַקסעל זיך אַרויפלעגען געוואָלט: אָט . . . עס האָט זיך די טיר ווי פון זיך אַ עפען געטהון (דאָס האָט זי זי געעפענט) און שטיל, אַזוי זיך אַרויס . . . און איך בין אין דער פינסטער און אין דער שטילקײַט געבליבען . . .

25-טען אַפּריל.

האַ-האַ-האַ! איך מאָל זיך אויס, ווען איך זאָל הײַנט געווען שטעהן און קוקען אויף זיך אַליין און זיך הערען רײדען, וואָס פאַר אַ מין צונג וואָלט איך זיך געווען אַרויסגעשטעלט: לעקיש אײנער, ווער ס'האָט זיך דאָ צורעדט! . .

וואָרום באמת טאַקי, איך, וואָס קײן שום זאַך אין דער וועלט ווײַזט מיר נישט אַזוי איבריג אויס, ווי דער קאָפּ — ווער דאַרף איהם און נאָך-וואָס טויג ער — איך, וואָס האָב קײנמאָל נישט געטראַכט, וואָס ווייס נישט, ווי אַזוי טראַכט מען און וואָס איז דאָס בכלל פאַר אַ מין; איך— און רײדען פון אַזוינע מינים „מאַטעריעס", מיט אַזוינע מינים ווערטער — איז דען דאָס נישט לעכערליך? און דער עיקר נאָך דאָס, וואָס עס דאַכט זיך מיר נאָך אַצינד, אַז דאָס, וואָס איך האָב גערעדט, איז באמת גוט, שען, „לאָגיש" און „אויסגעהאַלטען". האַ-האַ-האַ! אפנים אויף דערויף האָבען מיך זײַערע אויגען אַרויפגעפיהרט (אויגען ווירקען אויף מיר תמיד).

ס'זענען זיך צו מיר בעקאַנטע צונויפגעקומען, יונגלעך מיט מײדלעך. זי איז אויך געווען. מען האָט זיך צורעדט וועגען אַ נײַעם ראָמאַן. נישט-בעמערקט פאַר מיר אַליין בין איך דער ראש-המדברים געוואָרען. כ'האָב נישט בעמערקט, ווי אַלע זענען אַנטשוויגען געוואָרען און צו מיר זיך אײַנהערען אָנגעהויבען.

כ׳האב זיך פערגעסען און געשיט און גערעדט, און גערעדט און געשיט. און אז כ׳האב זיך אבגעשטעלט און זיך ארומגעקוקט, האב דערזעהן ברייט־געעפענטע מיילער און אויגען — נו, איז דאס נישט קיין געלעכטער? זי, האב איך געזעהן, איז צופרידען געוועזען . . .

דער עולם איז לאבענדיג, וויצלענדיג און פרעהליך זיך צוגאנגען. פאר גרויס שמחה האב איך זי פערגעסען בעטען צו קומען, נאר זי וועט שוין אליין קומען. זי וועט קומען . . .

אנהויב מאי.

אז כ׳האב היינט אין דער פריה זיך אויפגעכאפט און די אויגען געעפענט, האב געטראפען מיין צימער פיל און פול מיט פרישער, פריהלינג־דיגער, פריהמארגען־ליכט איבערפולט. אויף דער וואנד, געגענאיבער מיין געלעגער, האט א פלעק שאטען־ליכט געטאנצט און געווארפען זיך פון איין ארט אויפ׳ן אנדערן, הין און צוריק, גיך, גיך . . .

„פיט — פיט — פיט" — האט זיך אין דער דרויסען־לופט פריי, פריש, פערשייט און הפקר׳ליך פויגעל־פרייד געטראגען: פריהלינג, אפען, ברייט און ווייט, לעבעדיג און אויפגעלעגט. און פון פרייקייט, יונגקייט און ליכטיגקייט האט מיר א פרייד־שפראץ אונטערן הארצען א קום געטהון. ס׳האט מיך פון געלעגער א טראג געגעבען. איך האב זיך מיט אמאל א זעץ־אויף געטהון און דורכ׳ן פענסטער אין דרויסען ארויס א קוק געטהון. דער בוים, וואס ביי מיין פענסטער שטעהט, האט מיר דורך זיינע דארע, נאך נישט־בעגרינטע צווייגען שטיקלעך הימעל געוויזען; אבער גאט מיין גאט, ווי הויך, ווי בלוי, ווי ריין און טיעף זיי זענען! . . . ווי גוט ס׳וואלט איצט געוועזען פליגעל בעקומען און אהין, אהין, אין הימעל ארויין אוועק, אוועק—ווייט, הויך, בלוי; ווייטער, העכער, בלויער — אוועק, אוועק! . . .

אט אזוי בין איך אין ווייסען שלאף־קאסטיום ביים פענסטער געשטאנען און זיך אין הימעל אריין פערקוקט. און אז כ׳האב די אויגען פונ׳ם הימעל אראבגעלאזט, האב בעמערקט ביים ברונען, וואס פונקט געגענאיבער מיין פענסטער שטעהט, א פארעל — א יונגעל מיט א מיידעל — שטעהן. ביידע זענען צום ברונען מיט עמער געקומען וואסער שעפען. פול שטעהען שוין די עמער אונטען, ביים ברונען אוועקגעשטעלט, און דאס פארעל — ער פון איין זייט, זי פון דער אנדערער — די קעפ שעמענדיג אין דעם ברונען אראבגעלאזט, שטעהען, רוהיג־רוהיג קוקען אין דער טיעף, אין וואסער אריין,

2 innocent lovers at the well

שפינלען זיך דארט אן, טוליען און ריהרען זיך אין דעם וואסער מיט די קעפ אן און ריידען אהין אריין — ריידען זיך דורך . . . עס האט זיך מיר א שטיף טהון פערגלוסט. כ׳האב זיי דורכ׳ן פענסטער אנגעקלאפט אין אליין דעם קאפ הינטער דער וואנד פערשטעלט. זיי האבען ביידע מיט אמאל די קעפ א הויב געטהון און — דערזעהען, אז דער טאג איז נאך גרויס, און אין דער ארבייט זיך דערמאהנט, און זיי האבען איילענדיג, אויף גיך די עמער פון דער ערד א נעהם געטהון . . . איך האב זיך ווייטער אין פענסטער בעוויזען און מיט זיי זיך מיט די אויגען בעגעגענט. עטוואס ברוגז׳ליך, שעמענדיג און שולדיג האבען זיי צו מיר געקוקט . . . ארימינקע! וואס האב איך געהאט צו אייך, נעבעך? . . .

און ס׳איז מיר עפעס אזוי פרעהליך געווארען, טאקי ווי נאר מיר קאן פרעהליך ווערען: מיט אמאל אונטערן הארצען און אין גארגעל — דעם אטעם נישט צו האפען, דערשטיקט צו ווערען . . . און נאקעט און בארפוס בין פון מיין געלעגער אראב, זיך עטליכע מאל אויף איין פוס איבערגעדרעהט, מיט׳ן אנדערן צום טאקט צוגעקלאפט און דערנאך — מיט אמאל, פרעהליך, לעבעדיג און הפקר איבערן צימער אין א קאזאק זיך צולאזט: אי־א־א, מיט א קוויטש און צוגעטופעט: אי־א־א . . . מען האט אוש ביי מיין בעל־הבית׳טע דערהערט און מען קלאפט מיר דורך דער טיר פון דארט: צי ס׳איז אייך צוגעקומען, וואס? וואס איז פאר א גדולה היינט אויף אייך? וואס איז פאר א טאנצען אין מיטען דרינען? —

ס׳איז פארנאכט געווארען. ס׳איז נאר־וואס א רעגענדעל אבגעגאנגען א שמעקענדיגס, א ווארימס, א זומערדיגס און זאפטיגס. טיר און פענסטער זענען אפען. איך בין ביים פענסטער געשטאנען. אין דרויסען האט מיט זומער־לייב געשמעקט. פון דער ערד, האט זיך געפיהלט, ווי א וועלט מיט יונגקייט ארויס בעט זיך. די ערד — נאר־וואס פון דער טבילה, פון דעם רעגענדעל אויפגעהעהענדיג, האט ליעב און שווערליך דאס, וואס ביי איהר אונטערן הארצען, דערפיהלט און, ווי א ערשטלינג אין די בין־השמשות׳ן, יונג און מוטערליך זיך דאס פארגעשטעלט און הארציג וועגען דעם געטרויסט. ריין, בלוי און אויסגעוואשען האט דער הימעל אויסגעזעהן. א יונג פריש ווינטעלע איז שמעקענדיג פון די בוימער ארויס און אלע מאל פון הימעל צו ערד און פון ערד צו הימעל אין זיסע ליעבעס־שליחות געגאנגען — און ס׳האט הימעל און ערד און וואס צווישען הימעל און ערד מיט פריש כלה־לייב גערייצט און צוגעזאגט, צוגעזאגט און מיט פרישקייט גערייצט. — —

שטיל און נישט-בעמערקט איז זי דורך דער אָפענער טיר אַרײַנגעגאַנגען און צום אָפענעם פענצטער צוגעגאַנגען. כ'האָב בײַ איהר די האַנד גענומען און געהאַלטען. ס'איז פינסטערליך געוואָרען... כ'האָב איהר וואַרימען אָטעם, איהר יונגען קערפּער דערפיהלט... כ'האָב איהר האַנד עטוואָס צו זיך אַ נעהם געטהון... איהר גאַנצער קערפּער האָט זיך נאָכגעגעבען... איך האָב שטיל אין פאַמעליך איהרע הענד אַרום זיך אַרומגענומען און מיט מײַנע זי צו זיך דערנעהערט... — אין שמעקענדיגען גרויסען דרויסען-פריהלינג איז אונזער פריהלינג פערזונקען... —

אָהן אָטעם האָבען מיר זיך אויפגעכאַפּט... אין דרויסען איז פינסטער געווען.

20-טען מאַי.

מאַי! — טיר און פענסטער, האַרץ און וועלט האָבען זיך געעפענט און אַ ווינטעל אויף אַ תענוג-פליגעל ברענגט זײַ ליכט און פרײַקײַט, פרייד און גאָטס גענאָד... קערעווע זיך, דרעה זיך און פרעה זיך: אומעטום אַרום און אַרום, אין אַלע עקען — ליכט, לעבען, פרייד און פרײַ און רחבות. —

דער הימעל — בלוי, מילך און הויך, די ערד — ווײַט גרויס און ברייט, פויגעל — פּאָר פרייד מיט פרייד שפּילט זיך, גרעזעלע — גלוסטיג אויף דער וועלט אַרויס רײַסט און בוים און מענש — אין דער ליבער מאַי-לופט דאָרשטיג, גלוסטיג און לעכצענדיג, מיט פערמאַכטע אויגען פאַר שמערצליכע גלוסטונג, די הענד שטרעקען אויס און אַ האַרץ, אַ חיות-האַרץ אויף צוזוטוליען זיך און הייסע, ליבע-ליפּען אויף אײַנזאַפּען זיך זוכען: ממם — ליבע, ליובינקע מײַנע!... —

שטיל קומט זי פאַרנאַכט צוגעהן. דורכ'ן פענסטער נאָך, אַז זי דערזעהט מיך, שמײַכעלט זי שוין עפּעס פערשטעלט און שרעקענדיג. אין איהר קוק דאַן זעה איך ליבע, פאַר-עפּעס-מורא און ווי שרעקענדיגע ערוואַרטונג. און אַז זי קומט אַרײַן און כ'נעהם זי אַרום און דריק זי צו זיך צו, פיהל איך, ווי איהר האַרץ אין איהר קלאַפּט, וואַרפט זיך און איהרע קניה בײַ מײַנע ציטערן...

שטיל און עטוואָס בלאַס קומט זי איצט פאַרנאַכט צו מיר צוגעהן. יונגענדליך-פריש און ווי דער פריהלינג דאָרשטיג און שמעקענדיג, זאַפּט זי אין זיך מײַנע קושען אײַן. און ווי שען, גלוסטיג, און געזעטיגט זעהט זי בײַם אַוועקגעהן אויס!.. און מיר איז אַזוי גוט, אַזוי גוט!..

אָנהויב יוני.

קײַן נײַעס נישטאָ, נור ווער דאַרף עס? דער דרויסען שען, מײַן טײַערינקע שען און יונג, און איך — געזונד און שטאַרק און פרעהליך.

2-טען יוני.

פרעהליך ווי נעכטען.

3-טען יוני.

הי-געלעבט, ווי נעכטען און ווי איבערנעכטען.

4-טען יוני.

טײַערינקע! וואו ביזטו דאָס נעכטען געווען? פאַרוואָס ביזטו נישט געקומען? איך האָב דאָך אַזוי געוואַרט און אַרויסגעקוקט!

5-טען יוני.

ליובינקע, טײַערע מײַנע! וואו ביזטו? ווי שעמסטו זיך נישט? צוויי טעג נאָכאַנאַנד צו מיר, צו דײַן געליבטען, נישט קומען. אַך, ווי שטאַרק און אָנגעשטאַלט מײַנע אָרעמס וואַנען, ווי הייס מײַן אָטעם און דאָרשטיג מײַנע ליפּען!... קום-זשע צוגעהן, ליובינקע, האַרציגע מײַנע!

7-טען יוני.

אַך, ווי מיר האָט זיך נישט געוואָלט הײַנט פון שלאָף ערוואַכען... אין לעצטען שלאָף שוין האָב איך געפיהלט, אַז בשעת'ן אויפכאַפּען זיך וועל איך אין עפּעס אונאַנגענעהמעס און פערפאַלענעס זיך דערמאָהנען דאַרבען. איך האָב די אויגען געעפענט און דורכ'ן פענסטער אַרויסגעקוקט. אין דרויסען האָט אַ רעגען געגאָסען — אַ אײַנמאָסיגער, אַ געלאַסענער, אַ קאַלטער און אײַנגעגעסענער. ס'האָט אויסגעזעהן, אַז שוין לאַנג-לאַנג האָט ער זיך אָנגעהויבען און נישט אַזוי גיך וועט ער אויפהערען. ס'איז געווען פון די רעגענס, וואָס קומען אָן בײַנאַכט און דעם גאַנצען טאָג אָהן אויפהער געהען און געהען. און, ווי קינדער, ווען זיי איז אויפ'ן האַרצען אָנגעזאָליעט, עפּעט ווילען און וויינען, ווילען און וויינען, לאַנג-לאַנג ביז שפּעט אין דער צווייטער נאַכט. אַרום, אומעטיג און אָבגעלאָזען האָט דער דרויסען אויסגעזעהן. די בוימער האָבען די בלעטער אָבגעלאָזט: זיי הענגען ווי איבעריגע, ווי קבצים אָנגעשטשעפּעטע. די פויגעלעך אונטער די דעכער טרויסלען אַלע

ווײַלע די נאַסע גופים׳לעך אָב און אײַנגעהויקערטע און אומעטיגע אויפ׳ן דרויסען קוקען . . .

איך האָב זיך אין נעכטען דערמאָהנט:

ס׳איז דער דריטער טאָג געווען, ווי איך האָב זי נישט געזעהן . ס׳איז פאַרנאַכט געווען. איך בין בײַם פענסטער געשטאַנען און אַרויסגעקוקט .

אין דרויסען איז פאַרנע געווען . די זון איז אין אַ שוואַרצען שטורם־וואָלקען פערגאַנגען . און אַ ווינטעל, פאַר עפּעס שרעקענדיג און צו עפּעס גרײַטענדיג, איז אַלײן דערשראָקען אין די בוימער־קעפּ אַרײַן. לײַכט איז עס איבער די דעכער אַריבער, צו אָפענע פענסטער צו און זײ פערמאַכען געהײַסען ; אין גאַס אַראָב, די דורכגעהער אונטערגעשטופּט , זײ עטוואָס שרעקענדיג , ווי מזהיר געווען , זײ צוגעאײַלט און פון גאַס זיך פערנעהמען בעפוילען ; לסוף דעם גאַס־שטויב אויפגעהויבען און רעדעלדיג—אַרויף , אַרויף . . .

און ס׳איז שטיל געוואָרען . מענשען האָבען אַרויף , אויפ׳ן שוואַרצען וואָלקען געקוקט און זיך צוגעאײַלט. די גאַס איז לײדיג , רײַן און שטיל געוואָרען . פענסטער האָבען זיך מיט פחד־רעש צוגעמאַכט . דער וואָלקען איז נעהנטער און נעהנטער געקומען . איך בין בײַ מײַן פענסטער געשטאַנען און אַרויסגעקוקט . שנעל איז אַ בליץ פון וואָלקען צו וואָלקען איבערגעלאָפען : ציק! . . ס׳האָט זיך אַ ווינד אויפגעהויבען , אין דער לופט שטויב געטראָגען און פערשפּעטיגטע פויגעל געיאָגט . . . אין שטורם האָב איך זי דערזעהן . דער ווינד איז איהר אין פנים געווען . ער האָט זי ווי צוריק געטראָגען , אַהער צוגעהן נישט דערלאָזט , שטײף מיט איהר קלײד איהר קערפּער אַרומגענומען און איהם בולט געמאַכט . . .

אַ ווילדער שטורם־בעגעהר האָט מיך אַ נעהם געטהון . . . מײַנע קניה האָבען ציטערן אָנגעהויבען און זיך ווי אונטערגעזעצט . זי איז . . . אײַנגעזאַפּט שטורמדיג און פריש האָבען מיר זיך אײַנס אין אַנדערן . . . און אָהן ווערטער און אָהן כח אויפ׳ן בעט אַנידערגעפאַלען . . .

— — — — — — — — — — — — — — — —

דער דרויסען האָט פון שטורם אָבגערוהט . זי איז שטיל , נישט געווען , אין דער פינסטער אַרוים . . .

סוף יוני .

שטיל געזעהן די אָזוענדען איבער . זי רעדט נישט , זי האָט זיך אין

איהר גוף ווי מפקיר געווען : אָבגעלאָזען , קאַלטבלוטיג און ווי אויף אַ פרעמדען קוקט זי אויף איהר קערפּער איצט , זי רעדט נישט , זי קוקט נאָר . נור , — גאָט מײַן גאָט—וויפיעל טרויער , ווי נאָך עפּעס פערשטאָרבענעס און פערפאַלענס , ליעגט אין אָט דעם קוק , אין איהרען ! גאָט מײַנער ! וואָס פאַר אַ יאוש , שולד און בעדויערן אויף אײביג־פערפאַלענעס קוקט פון איהרע אויגען אַרוים ! . . . און וויפיעל הכנעה פאַר מיר, וויפיעל נאָכגעבען ! . . .

ס׳רוב מאַכט זיך די לעצטע צײַט , — ווען מיר זיצען אַזוי בײדע שטיל און פערטראַכט, דערפיהל איך ווי איהרע אויגען אונטען אַרום און פערשטעלט אין מײַנע אַרײַנקוקען . איך הויב אָן קוקען אין איהרע. טיעף , ביז אין דער טיעף פון מײַן האַרצען דרינגט אין מיר איהר קוק אַרײַן.

און , ס׳דאַכט זיך, זי טרעפט אויף געווים , זי ווײסט פון עפּעס אַזוינס פאַר איהר שרעקליכעס, פון עפּעס אַזוינס פאַר איהר אונדערבאַרעמטיגס . . . און ס׳פילען זיך שטיל און פאַמעליך איהרע אויגען מיט טרעהרען אָן — מיט שטומע, חײַלע און האַרציגע געבעט־טרעהרען . . . קײן שטײן וואָלט זײ נישט געגענגעשטאַנען ! און זײ פילען איהרע אויגען אָן, געהען איבער און קײַקלען זיך שטיל , שטיל איבער איהר געזיכט אַריבער און פאַלען . . . מײַן רחמנות , מײַן רחמנות אויף דיר , האַרציגע מײַנע ! . . —

אָנהויב יולי .

כמעט יעדעס מאָל , ווען זי קומט צו מיר , ווײנט זי , נור נײן , — דאָס ווײנט נישט זי , דאָס ווײנט איהר האַרץ אין איהר. עס ליעגט אונטער דעם האַרצען איהרען עפּעס אַזוינס שווערס , עפּעס אַזוינס שרעקליכעס , וואָס נישט אויף אַרויסצוריידען , נישט אויף אויסדערצעהלען . . . שטיל קײַקלען זיך די טרעהרען איבער איהר געזיכט און פאַלען . שווער , שרעקליך שווער קומט מיר אָן, אײדער איך בערוהיג זי , נור דערפאַר ווי הײס, ברענענדיג און פלאַטערנדיג זי גיט זיך מיר דערנאָכדעם איבער, אַך , ווי זי פערגעסט זיך דאַן . . . —.

און זי לעשט זינד מיט זינד און פײַער מיט פײַער . . . —

5-טען יולי .

זי ווײנט . . . זי פיהלט — זאָגט זי — אַז איך בין צו איהר קאַלט געוואָרען. אמת? נײן, דאַכט זיך. איך קאָן נאָר נישט לײדען, אַז זי ווײנט. . .

10-טען יולי.

פאַר דער גאַנצער צייט בין איך נעכטען, ווען זי קומט געוועהנליך, אין דער היים נישט געוועזן . . . ווי זי האָט דאָס אויף מיר היינט געקוקט! אַך, איהר קוק — ווי שטום ער איז און ווי טיעף ער דרינגט אַריין און דערלאַנגט . . . איך קאָן אַזוי נישט איבערטראָגען דעם קוק איהרען: גאָט מיינער! אַלע גיהנום'ס, אַבי אונטער אָט דעם קוק איהרען נישט אונטער=פאַלען . . .

20-טען יולי.

. . . אין דרויסען אַזוי מיאוס און אויפ'ן האַרצען אומעטיג! ס'גיסט אַ רעגען, פון אַלעם קאַפּעט, רינט און גיסט. דער רעגען איז איינגעגאָסען, שמייסט און דערקוטשעט. די, וואָס איהם אַנטקעגען געהען, איז קאַלט און זיי ניאָרען זיך און בויגען די קעפּ צו דער ערד אַראָב און פערבייסען און עקשנות'דיג געהען ווייטער. ביי אַלע זעהט דער פּנים אויס געל, צו=קנייטשט און פערטרויערט. דער הימעל איז דורכאויס, אין איין מאָס און אין איין אופן פערוואָלקענט. דער גאַנצער וואָלקען=דעק זעהט אויס ווי אַלטע, קרענקליכע און אָהן=בלוטיגע הויט פון אַנ'אַלטען שלאָפען. דער גאַנצער דרויסען ווייזט אויס ווי נישט=אויסגעשלאָפען: פאַר דער צייט, אַ גרויסען פאַרטאָג אויפגעשטאַנען און קאַלט איז איהם, נישט איינגעלעגט, אומעטיג און ווי נישט מיט אַלעמען . . .

און ווי לעפּיש אָבגעלאָזען די בוימער שטעהען; ווי ס'גיסט פון זיי . . . און ווי נאַריש=איבעריג די פּרוכטען פון די צווייגען אַראָב=הענגען און באַמ=בלען זיך — ווער קוקט אויף זיי? ווער דאַרף זיי? . .

זי איז היינט, נישט ווי איהר שטייגער איז, צו מיר אין דער פריה געקומען. אין רעגען. אין עפּעס אַ מין טיכעל איינגעהילט. שרעקליך בלאַס אויף מיין בעטעל זיך אַוועקגעזעצט און נאָך לאַנגען שווייגען אָהן טרעה=רען און אַזוי ווי, דאַכט מיר, נישט מיט איהר קול מיר צו ווייסען געגע=בען . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . .

„און וואָס טהוט מען אַצינד?" וואָס טהוט מען אַצינד? יאָ, וואָס טהוט מען?

איך פערשטעה נישט, וואָס איז דאָ געווען? און וואָס עפּעס בין איך דאָ?

וואָס האָב איך איהר געזאָגט, וואָס האָב איך איהר געענטפערט און מיט וואָס איז זי אַוועקגעגאַנגען?

25-טען יולי.

כ'האָב זי עטליכע טעג נישט געזעהן — אומעטיג. פאַרוואָס בענק איך נאָך איהר נישט? פאַרוואָס דערמאָהנט זי זיך מיר נישט?

27-טען יולי.

כ'געה היינט אַלע אויף=דער=נאַכט אין שטאָדט, זעה זיך און שפּאַציר מיט בעקאַנטע.

מיט איהר האָב זיך שוין עטליכע טעג נישט געזעהן.

יאָ, צופעליג האָב היינט אונטער דער טיר געהערט, ווי ס'האָט עמי=צער ביי מיין בעל=הבית'טע דערצעהלט עפּעס פון אַ מיידעל פון דער גאַס, פון אַ אַנשטענדיג הויז און פאַמיליע, אַז ס'איז זיך מיט איהר „אַ מעשה פערלאָפען" . . . און וואָס דאָרט אין שטוב טהוט זיך . . . — מען זאָגט, אַז . . . און דאָ האָט דער דערצעהלער אויף עטליכע טענער נידעריגער זיך אַראָבגעלאָזט, מען האָט זיך דאָרט אַלע אינאיינעם שושקען אָנגעהויבען, אַזוי, אַז איך האָב שוין מעהר גאָרנישט איינגעהערט.

28-טען יולי.

עפּעס האָט מיין בעל=הבית'טע אויף מיר אָנגעהויבען „קאָסע" קוקען . . . איך האָב זיך בעטראַכט, אַז מען בעדאַרף אויף אַ נייע קוואַרטיר זיך איבער=ציהען. פאַר זומער איז מיין צימער גאַנץ נישקשה=שען, ליכטיג, פריי. נור ס'געהט צו ווינטער אין ווינטער, רעכען איך, איז ער זעהר אונבעקוועם.